

Umeå 2006-05-09

FÖRVALTNING AV ÄLG I VÄSTERBOTTEN: MÄRKNING AV ÄLG SOM EN DEL AV VILTÖVERVAKNINGEN

Delrapport märkning Hällnäs 2005/2006

Rapporten avser perioden från 04/03-2005 till 18/02-2006 och omfattar positioner från 26 älgkor, varav 2 sköts under jaktperioden; ID 865: 05/09-05 samt ID 866: 03/11-05

Rapporten och ytterligare information återfinns på <http://www-moosetrack.slu.se>.
Copy © - och upphovsrätt författarna. Sprid gärna rapporten - men ge källhänvisning.

Göran Ericsson, Holger Dettki, Wiebke Neumann, Eric Andersson, Åke Nordström, och Lars Edenius.

Institutionen för skoglig zoekologi

SLU

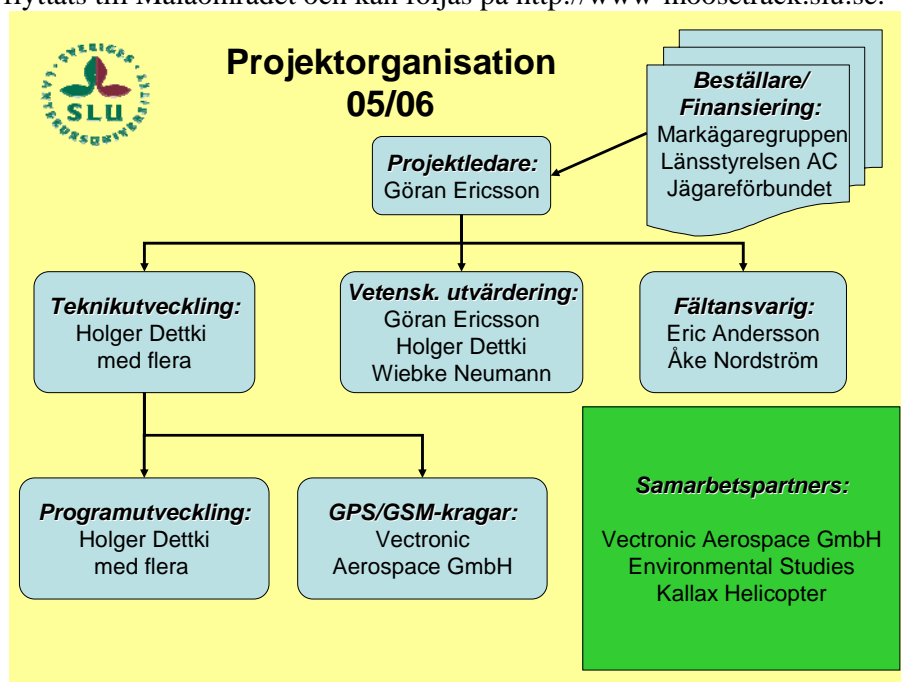
901 83 Umeå

Inledning

Projektet drivs och finansieras av markägaregruppen i Västerbotten, länsstyrelsen i Västerbotten och Jägareförbundet, Västerbotten. Institutionen för skoglig zoologi, SLU, Umeå är kopplade till projektet för märkning och vetenskaplig uppföljning. Vetenskaplig projektledare och koordinator är Göran Ericsson. Projektet beräknas pågå i fyra år med undersökningar i ett område per år. Göran Ericssons, Holger Dettkis och Wiebke Neumanns vetenskapliga insats finansieras av Naturvårdsverkets forskningsprogram adaptiv förvaltning av vilt och fisk, samt av projektmedel till Göran Ericsson och Holger Dettki.

Varje år identifierar beställargruppen ett område där det finns behov av en systematisk uppföljning av älg för att underlätta förvaltningsbeslut i Västerbotten. Åsele valdes som första område 03/04, andra året valdes Nordmaling 04/05, därefter Hällnäs 05/06. Sändarna har nu flyttats till Malåområdet och kan följas på <http://www-moosetrack.slu.se>.

Figur 1. Projektorganisation 2005/2006.

Bakgrund

I koncentrationsområden ökar älgtätheten lokalt under vintern. Det medför att betesskadorna ökar i dessa områden. Framst riskerar man att få vinterbetning i områden där det finns tallungskog (hyggen eller föryngringsytor för tall). Viltskador orsakade av jaktbara arter som älg ersätts normalt inte utan grundprincipen är att jakt ska användas för att minska effekterna för en skadelidande. Ett centralt problem för är att älgerna orsakar skador under den tid när jakt inte är tillåten, och att älgarna kan komma från andra områden än det område man har upprättat en förvaltningsplan för. För att anpassa förvaltningen på lokal och regional nivå krävs kunskap om hur stort området är och varifrån älgarna i ett koncentrationsområde kommer ifrån. Dessutom, för att hantera detta vid bland annat licenstilldelning, krävs att man vet hur stor andel av älgarna i ett koncentrationsområde kommer från närområdet (exempelvis den egna jaktvårdskretsen, länet), och hur många som vandrar in från andra områden. Det avgör på hur stora områden man bör samverka över vad gäller avskjutning, för

att dels kunna hantera skadeproblematiken, men också för att på klokt och hållbart sätt nyttja den viktiga resursen älg i relation till andra samhällsintressen. Ovanstående problematik är bakgrunden till den satsning som beställargruppen gör i Västerbotten under fyra år.

År 2005 valdes området i anslutning till Hällnäs, Vindelns kommun av beställargruppen som det område förvaltningen ville ha mer uppgifter om. Första veckan i mars 2005 försågs 26 älgkor med en kombinerad GPS-mottagare för positionsbestämning och GSM/SMS-enhet för datarapportering via mobiltelefonnätet.

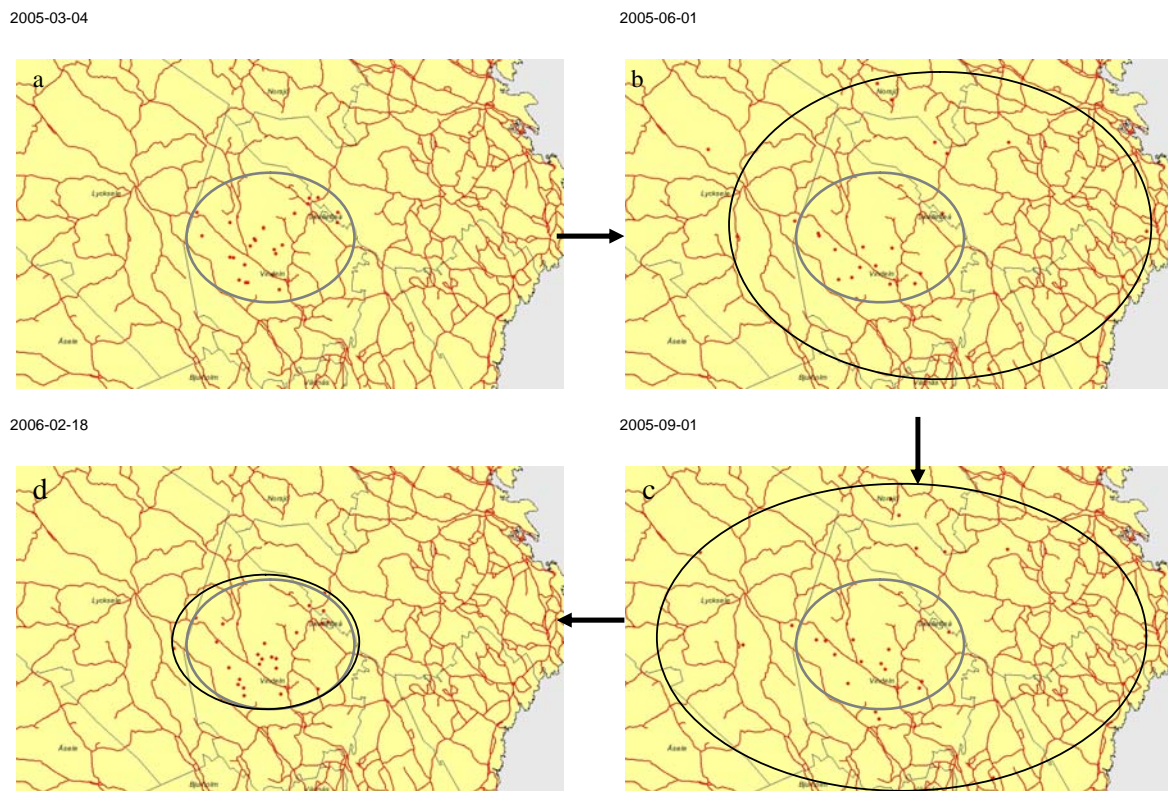
Syfte

Syftet med märkningen 2005, och uppföljningen till och med februari 2006 då halsbanden togs av de märkta älgarna, var att:

- Bestämma när vandringen sker från, respektive till ett område.
- Uppskatta hur stor andel älgarna i Hällnäsområdet som kommer från andra jaktenheter.
- Fastställa varifrån invandrande älgar kommer ifrån, och vart utvandrande älgar tar vägen.
- Identifiera vilka områden som utnyttjas under vandringen.
- Uppskatta hemområdesstorlek

Resultat

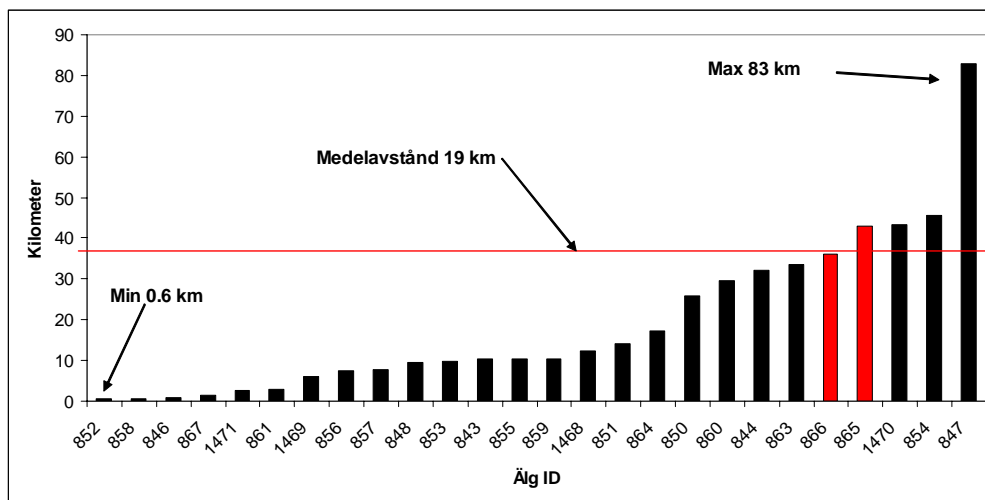
Märkningen i koncentrationsområdet skedde första veckan i mars 2005 (Figur 3a). Tiden valdes utifrån den lokala kunskapen om när vandringen normalt sker och utifrån kunskap från tidigare märkningar. Vid jaktstart (Figur 3c) var hälften av älgarna kvar i märkområdet.

Figur 3. Älgarnas ursprungliga positioner vid märktillfället (a), vid starten av kalvningsperioden (b), vid jaktstart (c), samt när sändarna plockades av i februari (d). Den inre ringen visar avgränsningen på märkområdet, den yttre den maximala avgränsningen vid respektive tillfälle.

När det var dags att plocka av halsbanden i februari 2006 hade alla älgarna i stort återkommit till märkområdet (Figur 3d). Om vi beräknar fågelvägen som älgarna förflyttat sig från vinter- till sommarområde ser vi att älgarna sprider ut sig ganska jämnt förutom ko 847 (Figur 4). Medelavståndet från märkplats till sommarområde var 19 km, vilket inte skiljer sig från märkningen Nordmaling där medelavståndet var 21 km. Den mest "stationära" älgan hade sitt sommarområde 0.6 km från märkplats och den älg som förflyttade sig längst hade sitt sommarområde 83 kilometer från vinterområdet. Det finns en tendens till att vintermärkningen i Hällnäs fångade upp dels ganska stationära älgar med vandringsavstånd 0-20 km samt de som vandrade 20-50 km (Figureerna 3 och 4).

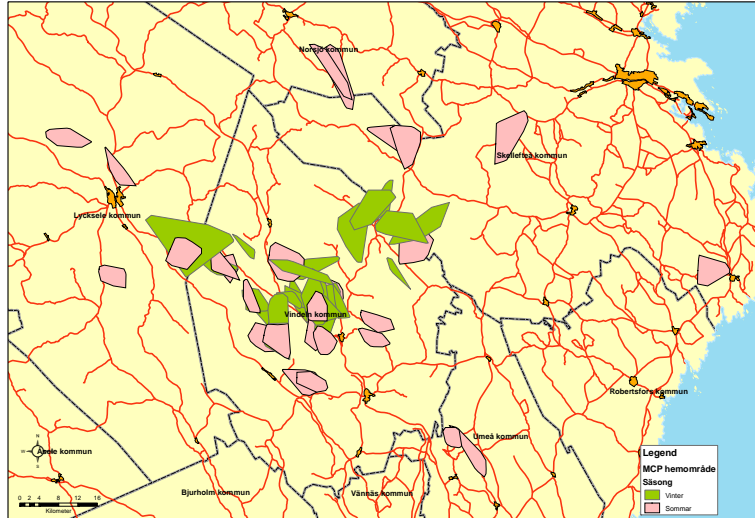
Fågelvägen vinter - sommar

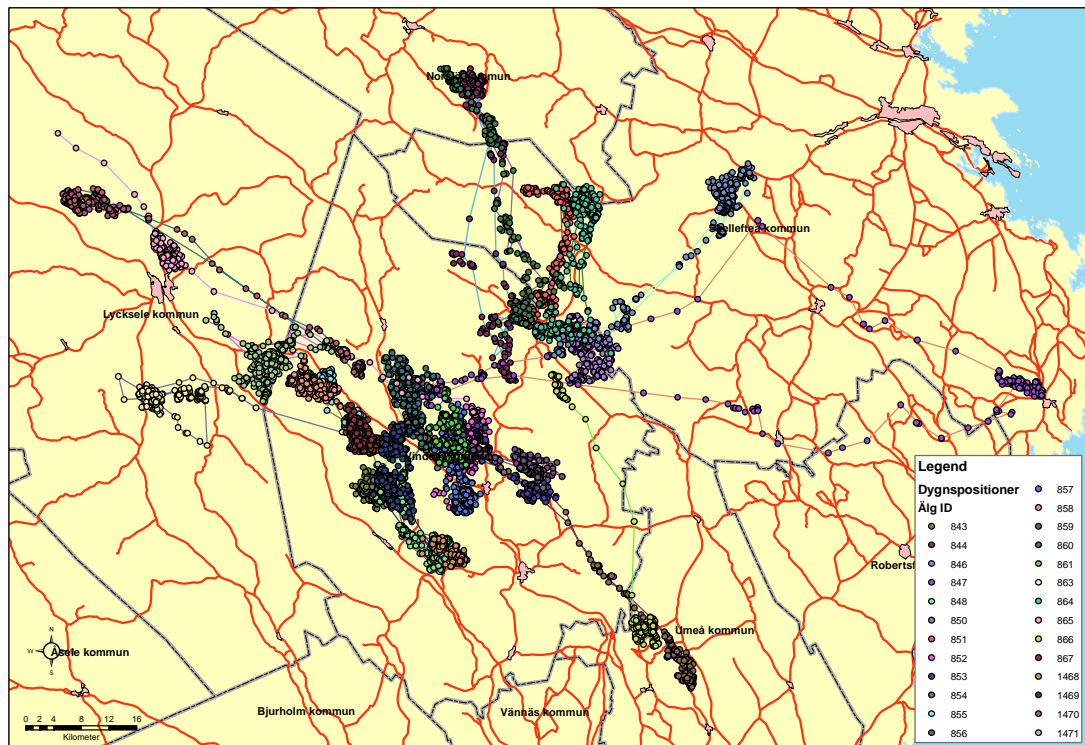
Figur 4. Avstånd (fågelvägen) från vinterområden (märkplats) till sommarområden för älgarna som märktes i mars 2004 öster om Nordmaling. Två älgar sköts under jakten (röda staplar).

Intressant för älgförvaltningen kan vara att titta på hur sommar- och vinterhemområden såg ut under 2004 (Figur 5). Notera att för hälften av älgarna så överlappar sommarhemområdena med vinterområdena.

Hemområden sommar / vinter

Figur 5. I figuren ovan är sommarområdena rosa och vinterområdena gröna.

Figur 6. Ett problem med hemområdesberäkningar är att avgränsa "sommar" respektive "vinter"

Det är viktigt att komma i håg att det är svårt att klart avgöra vad som är ett hemområde för de älgar som vandrar, och att det också är svårt att klart dra en gräns mellan vad som är en vandrande och vad som är en stationär älg (Figur 6). Det var ingen skillnad i den genomsnittliga hemområdesstorleken mellan vinter (2780 ha) och sommar (2766) när de beräknades med MCP-metoden. Skattningarna ska därför ses som preliminära i väntan på hela projektets slutrapportering.

Reproduktion

Med stöd av medel från Naturvårdsverket följdes kalvning och reproduktion. Av de 26 korna födde 20 kor kalv (77 % av korna). 7 kor fick dubbelkalvar (35 % av de kor som födde kalv). Medelkalvningsdatum var 2005-06-06. Dödligheten från födelse till jaktstarten var 12 %. Under jakten (september till sista januari) var dödligheten 50 % - d v s hälften av de kalvar som fanns vid jaktstart försvann under jaktperioden. Sammantaget ger det att när halsbanden togs av korna i februari så var 11 av de totalt 27 födda kalvarna i livet. Det ger en överlevnad på 44 % från födelse till februari.

Slutord

Innehållet i delrapporten för märkningen i Hällnäs 2005/2006 ansvarar författarna för. Rapporten har utformats efter riktlinjer från beställargruppen. Forskargruppen har medvetet valt att inte kommentera eventuella konsekvenser av resultaten för förvaltningen av älg eftersom det ligger utanför vårt uppdrag och mandat. Givet att vi kan få medel från andra finansiärer är vår ambition att gå vidare och genomföra mer detaljerade analyser vad avser älgarnas utnyttjande av olika skogsbestånd. Dock kommer en del av dessa analyser att genomföras när hela det fyraåriga projektet slutredovisas tillsammans med beställargruppen.

Vi vill rikta ett stort tack till de jägare, markägare och andra som bidragit till ett lyckat år för projektet ” Förvaltning av älg i Västerbotten: Märkning av älg som en del av viltövervakningen”. Tack!

För forskargruppen

Göran Ericsson, docent
Institutionen för skoglig zoökologi, SLU
901 83 Umeå
070-6765012
<http://www.szooek.slu.se/>